NUMER 18. ROK 4.

# ŻYCIE GOSPODARCZE

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM GOSPODARCZYM POLSKI ZACHODNIEJ.
ORGAN ZWIĄZKU FABRYKANTÓW, T. Z. w POZNANIU.

Redakcja i Administracja: Aleje Marcinkowskiego nr. 7, dom ogrodowy, - - - - - - telefon nr. 25-95. - - - - - - Redaktor przyjmuje w dni powszednie od godz. 11—1; Administracja od 9—3.

Poznań, dnia 15 września 1925.

Prenumerata wynosi: w kraju z przesyłką rocznie 20 zł, półrocznie 10 zł, kwartalnie 5 zł, zagranicą z przesyłką rocznie 24 zł, półrocznie 12 zł, kwartalnie 6 zł. Numer pojedyńczy 1 zł.





**Treść:**



## Co nam dała wojna celna z Niemcami.

Już obecnie dla nikogo w Polsce nie jest tajemnicą, że ustosunkowanie się wewnętrznej struktury naszego handlu zagranicznego do chwili zatargu ekonomicznego z Niemcami było zdrowe i nie przedstawiało niebezpieczeństw na przyszłość, w razie jakiejkolwiek zmiany międzynarodowych warunków zarówno gospodarczych jak i politycznych. Dopóki z Niemcami mieliśmy status quo, wszystko odbywało się trybem przyzwyczajenia, po drodze najmniejszego oporu, dopiero wojna celna zwróciła uwagę na konieczność jaknajszybszego załatwienia w praktyce tych wszystkich postulatów, na jakie od dłuższego już czasu zwracali nasi ekonomiści uwagę, jako na konieczność, która wcześniej, czy później nadejść będzie musiała. Wojna celna z Niemcami jest więc okazją do gruntownej zmiany nietylko struktury naszego handlu zagranicznego, ale jednocześnie do rewizji poniekąd całego naszego wewnętrznego programu produkcyjnego. I dlatego ten zatarg ekonomiczny może być dla naszego bytu gospodarczego na przyszłość wprost nieocenionego znaczenia, umożliwi nam bowiem racjonalną konsolidację gospodarki krajowej, bez którego to momentu nie można myśleć o dobrobycie społeczeństwa i o jego bezpieczeństwie politycznem.

Z góry zaznaczyć należy, że wojna celna postawiła Polskę z początku w bardzo trudną sytuację gospodarczą, szczególnie przemysł górnośląski — żelazny i węglowy. Z biegiem czasu jednak w praktyce się okazało, że obawy co do skutków zahamowania wywozu węgla i żelaza do Niemiec są zbyt przesadzone, że życie samo przy odpowiednim nakładzie pracy organizacyjnej potrafi znaleźć sposób wyjścia bez zbytniego nawet na początku wstrząśnienia gospodarczego.

Przyjrzyjmy się więc, jak wygląda obecna sytuacja w przemyśle węglowym, który właśnie najbardziej powinien być dotknięty wojną celną. Całkowita utrata niemieckiego rynku zbytu dla węgla wypadła na lipiec, bowiem w czerwcu wywieziono jeszcze pewne ilości, mianowicie 292 tys. ton. Otóż okazuje się, że już w lipcu po zupełnej utracie rynku niemieckiego spadek ogólnej produkcji wykazał zaledwie 26,6 tys. tonn, w porównaniu z czerwcem, spadek zaś ogólnego wywozu węgla o 192,2 tys. tonn, wtedy gdy do Niemiec wywoziliśmy poprzednio ca 500 tys. tonn. Wyniki te osiągnięte zostały przez zwiększenie krajowego rynku zbytu o 132,4 tys. tonn oraz wzmożenie zagranicznego eksportu (poza Niemcami) o 119,7 tys. tonn. Dokładnych cyfr za sierpień jeszcze nie posiadamy, z prowizorycznych jednak obliczeń wynika, że wydobycie kopalń górnośląskich w sierpniu zwiększyło się w porównaniu z lipcem z 55 tys. tonn dziennie na 62 tys. tonn, co oznacza, iż produkcja tego miesiąca przekroczy zapewne czerwcową.

Z tych cyfr widzimy więc, że jedynym dotąd niekorzystnym objawem wojny celnej dla Polski w dziedzinie węglowej był spadek produkcji w lipcu, natomiast należy podkreślić wielkiej wagi na przyszłość pozyskanie nowych rynków zbytu za granicą oraz rozszerzenie pojemności rynku wewnętrznego, co łącznie dowodzi, że Polska potrafi sobie dać radę bez eksportu do Niemiec.

Na przykładzie węgla górnośląskiego widzimy, że wojna celna daje Polsce dużo plusów, które chwilowe straty ze względu na przyszłe perspektywy rozwoju gospodarki krajowej stanowczo przewyższają. Ogólnie powiedzieć należy, że obecny zatarg z Niemcami to jednocześnie nauka poglądowa dla naszych sfer gospodarczych i wogóle całego społeczeństwa, w jakim kierunku dążyć należy w praktycznem stosowaniu metod produkcji i spożycia. Wojna celna — to lekarstwo na uleczenie takich chorób jak rutyna, konserwatyzm w produkcji i handlu oraz zaniedbanie spożycia własnych fabrykatów na rzecz obcych.

Zależność nasza od rynku niemieckiego stale nam groziła niebezpieczeństwami przy lada sposobności. Bezwład i konserwatyzm przemysłu górnośląskiego sprawiały, że niebezpieczeństw tych jednak nie widziano, chociaż były one oczywiste, wypływając nietylko z przyczyn celowej taktyki politycznego gnębienia nas przez Niemcy, ale również z przesłanek czysto ekonomicznych. Wiadomą powinno być rzeczą, że w czasie wojny oraz w okresie inflacji górnictwo i hutnictwo niemieckie rozbudowało się w takich granicach, że po stabilizacji waluty, kiedy nastąpiło ograniczenie rynku wewnętrznego, hyperprodukcja stała się rzeczą nieuniknioną. Z tego wynika, że Niemcy, których sympatją się nie cieszymy, skorzystały z najbliższej okazji, aby zatamować dopływ do siebie tych artykułów, które sami posiadają w nadmiarze. Tak więc twarda rzeczywistość zmusza nasz przemysł górnośląski do zmiany swego stanowiska wobec zagadnień produkcji i jej zbytu. Z jednej strony trzeba szukać innych rynków zbytu poza Niemcami, pozatem zwrócić należy większą uwagę na wewnętrzny rynek krajowy i odpowiednio

do tego celu nagiąć swą produkcję, dotąd tak jednostronną. Przemysł żelazny w myśl tego zamiast eksportować do Niemiec półfabrykaty, powinien, wobec istniejących trudności w ich eksporcie, przystąpić do fabrykacji tych wszystkich gotowych wyrobów żelaznych, które dotąd sprowadzaliśmy z Niemiec. Konieczna więc tu jest rekonstrukcja przemysłu w kierunku oparcia się o potrzeby rynku wewnętrznego. Krok ten będzie jednym z poprzednich pod względem ekonomicznego zespolenia wszystkich dzielnic Polski, szczególnie zaś Górnego Śląska z Macierzą, co dotąd w praktyce dalekie było od rzerzywistości. Ta zmiana struktury przemysłu górnośląskiego będzie jednocześnie ugruntowaniem dlań normalnych i zdrowych podstaw rozwoju w oparciu o organizm gospodarczy całego państwa.

Poza skutkami doniosłymi dla naszego przemysłu górnośląskiego wojna celna ma nader ważne znaczenie pedagogiczne dla całokształtu naszych stosunków gospodarczych i społecznych. Przyzwyczajenie do dawnych stosunków handlowych z Niemcami naszych kupców oraz konserwatyzm kupującej publiczności sprawił, że wyroby obce miały nader szeroki zbyt nawet wtedy, gdy w kraju posiadaliśmy towary podobne. Wojna celna, tamując kupcom swobodę stosunków handlowych z zagranicą, tem samem zmusza do zakupu towarów krajowych i propagowania ich wśród publiczności, ku czemu okazać może kupiectwu wielką pomoc akcja społeczna, szerząca zasady patrjotyzmu gospodarczego.

Z powyższem nierozłączne jest urzeczywistnienie hasła naszej samowystarczalności gospodarczej. Właśnie tem hasłem kierują się prawie wszystkie państwa świata w okresie powojennym, co uznać należy za dalszy jakby ciąg psychiki wojennej, kiedy każde z państw starało się za wszelką cenę zaspakajać swe potrzeby u siebie. Szczególnie Niemcy trzymają się obecnie tego kierunku polityki ekonomicznej, z tego też względu Polska, jako najbardziej bezpośredni sąsiad Niemiec, tembardziej zasadą tą przejąć się powinna, bowiem tylko samostarczalność gospodarcza zabezpieczy nas przed wszelkiemi ewentualnościami politycznemi ze strony zachodniego sąsiada, da nam pewność siebie we wszelkich z nim stosunkach. Z tego też względu dążyć powinniśmy do przystosowania wszelkich dziedzin wytwórczości w kierunku rozbudowy tych gałęzi, których brak u nas w kraju, rozpocząć zaś musimy tę akcję przedewszystkiem od t. zw. uszlachetnienia produkcji, t. j. przystąpienia do wyrobu tych gotowych wyrobów, których surowce lub półfabrykaty mamy u siebie w kraju.

Reasumując wyżej powiedziane, stwierdzić musimy, że wojna celna z Niemcami stanowi punkt zwrotny w kształtowaniu się naszych stosunków gospodarczych. Wpływa ona na zespolenie się ekonomiczne dzielnic Polski, zwraca uwagę na krajową produkcję i wewnętrzny rynek zbytu, czyli popiera ideę samowystarczalności gospodarczej, którą osiągnąć można przez przejście obecnej naszej wytwórczości do wyższych szczebli produkcji, łamie się więc w ten sposób z rutyną i konserwatyzmem sfer produkujących, handlowych oraz społeczeństwa konsumującego. Jeżeli zaś pozostają dziedziny, w których jesteśmy zależni od dowozu zagranicznego, to przedewszystkiem powinniśmy skierować nasze kroki ku tym państwom, z którymi stosunki handlowe dla Polski nie będą stanowiły o zależności gospodarczej w tym rodzaju, jaka nas dotąd łączyła z Niemcami. Pamiętać tutaj musimy znane twierdzenie, że za zależnością gospodarczą idzie zależność polityczna. Zwłaszcza Niemcy umieją zasadę tę stosować metodycznie, dlatego też wojna celna, uwalniając nas od niebezpieczeństwa zależności od Niemiec, spełnia swą rolę dziejową, o której nasi przedstawiciele oficjalni do spraw rokowań traktatowych z Niemcami, z okazji wznowienia pertraktacyj w dniu 15 b. m., pamiętać powinni.

**St. Cz.**

## Handel zagraniczny Polski w lipcu 1925.

Podług danych Głównego Urzędu Statystycznego bilans handlowy za lipiec r. b. w porównaniu z poprzedniemi miesiącami przedstawia się następująco:

| | Przywóz | Wywóz | Stosunek % wywozu do przywozu |
|---|---|---|---|
| | w miljonach złotych | | |
| Styczeń | 172.7 | 107.5 | 160.5% |
| Luty | 151.1 | 103.0 | 146.7% |
| Marzec | 189.9 | 120.5 | 157.7% |
| Kwiecień | 182.7 | 89.6 | 203.9% |
| Maj | 185.6 | 105.9 | 175.2% |
| Czerwiec | 169.4 | 103.6 | 164.1% |
| Lipiec | 173.2 | 86.7 | 201.2% |
| Razem | 1.224.6 | 716.8 | 170.9% |

Lipiec więc przyniósł nam bardzo niemiłą niespodziankę. Na podstawie danych o handlu zagranicznym w czerwcu, kiedy to przywóz zmalał poważnie, a wywóz tylko nieznaczną wykazywał zniżkę, można się było spodziewać, że w lipcu będziemy mieli znacznie korzystniejszy bilans handlowy, tymbardziej, że w maju i czerwcu wydano szereg zarządzeń rządowych, skierowanych ku zmniejszeniu naszego importu. Tymczasem w lipcu przywóz zwiększył się w porównaniu z czerwcem, a wartość wywozu spadła do niebywałej dotychczas niskiej cyfry — zaledwie 86 miljonów zł.

Zwiększenie importu wypływa jedynie ze wzmożonego przywozu zboża i mąki, których w lipcu przywieziono za sumę 60.7 miljonów zł w porównaniu do 39.7 milj. zł za czerwiec rb. Przywóz wszelkich innych artykułów był w lipcu nawet mniejszy, niż w czerwcu, a więc zmniejszył się import owoców, bielizny, odzieży, tkanin, samochodów, skór, kosmetyków.

Zmniejszenie wywozu w lipcu obejmuje wszelkie nasze artykuły eksportowe za wyjątkiem tkanin bawełnianych i wełnianych, których w lipcu wywieziono za sumę 8.2 milj. zł, podczas gdy w czerwcu rb. za 3.1 milj. zł.

Katastrofalnie zmniejszył się wywóz naszego węgla: w lipcu wywieziono zaledwie 387.204 ton węgla za sumę 7.8 milj. zł, podczas gdy w czerwcu rb. wywieziono 866 tys. ton za 15.2 milj. zł, w maju 757 tys. ton, w kwietniu 761 tys. ton, w marcu 822 tys. ton, w lutym 739 tys. ton i w styczniu 822 tys. ton.

Zmniejszył się bardzo znacznie w lipcu r. b. wywóz artykułów przemysłu metalowego — wywieziono:

| | w czerwcu 1925 | w lipcu 1925 |
|---|---|---|
| żelaza wszelkiego | 2.005 tys. zł | 82 tys. zł |
| szyn | 225 „ „ | 11 „ „ |
| blachy | 721 „ „ | 309 „ „ |
| wyrobów żeliwnych | 184 „ „ | 169 „ „ |
| wyrobów kutych i tłocz. | 86 „ „ | 14 „ „ |
| rur | 1.385 „ „ | 695 „ „ |
| innych wyrobów żelaznych i stalowych | 581 „ „ | 292 „ „ |

Wreszcie z ważniejszych artykułów podkreślić należy znaczny spadek wywozu mięsa, bydła i trzody chlewnej, jaj. Nieznacznie zmniejszył się eksport cukru oraz drzewa i półfabrykatów i wyrobów drzewnych.

## Ze Związku Fabrykantów.

### Posiedzenie Zarządu.

Dnia 3 września rb. odbyło się posiedzenie Zarządu Związku Fabrykantów z następującym porządkiem obrad:

1. wprowadzenie nowego sekretarza,
2. sprawy załatwione przez Prezydjum,
3. sprawa propagandy przemysłu krajowego wobec napływu towarów z zagranicy,
4. pożyczka zagraniczna zainicjowana przez Starostwo Krajowe,
5. wybór nowych członków,
6. wybory do Rady Miejskiej miasta Poznania,

7. projekt zmiany ustawy o czasie pracy,
8. sprawy bieżące,
9. Wolne wnioski.

Na wniosek prezesa Samulskiego punkt 2 przeniesiono na miejsce punktu 3.

Po zagajeniu zebrania przez prezesa tenże przedstawił zebranym nowo zaangażowanego sekretarza, p. Władysława Szczepańskiego. Następnie **ad. 3** referuje p. prezes Samulski sprawę propagandy przemysłu krajowego, komunikując zebranym, iż zwróciła się do niego delegacja Zjednoczenia Zawodowego Polskiego z propozycją, by wspólnie rozpocząć propagandę przemysłu krajowego, oraz zwalczać wyroby importowane z zagranicy. Delegacja zaznaczyła, że robotnik dokładnie zdaje sobie sprawę z tego, że jego egzystencja i dobrobyt uzależniony jest ściśle od rozwoju krajowego przemysłu, w tym też celu Zjednoczenie Zawodowe Polskie chciałoby współpracować w tej dziedzinie ze Związkiem Fabrykantów. Prezes Samulski zaznacza, że współpraca taka miałaby polegać na wydawaniu wspólnym kosztem całego szeregu broszur oraz na dostarczaniu przedstawicielom robotników wszelkiego rodzaju materjału rzeczowego, któryby wykazywał strony dodatnie naszego przemysłu i wskazywał na konieczność jego popierania. Po dyskusji postanowiono akcję w tej dziedzinie poprzeć i upoważniono do pertraktacji ze Zjednoczeniem Zawodowym Polskim Prezydjum oraz panów Żaka i Ciesielczyka. Postanowiono również opodatkować się na ewentualne publikacje propagandowe. Ustalenie wysokości podatku powierzono komisji pertraktującej. Postanowiono również w tej samej sprawie skomunikować się ze Związkiem Fabrykantów w Bydgoszczy oraz ze Związkiem Browarów i Zakładów Graficznych.

**Ad. 2.** Referuje sekretarz. Prezydjum załatwiło następujące sprawy: pertraktowało w sprawie kredytów w P. K. O., które zostały przez Radę Naczelną tejże instytucji wstrzymane, następnie pośredniczyło między Urzędem Likwidacyjnym, a członkami Związku a także innymi instytucjami w sprawie Browaru Gnieźnieńskiego; postanowiło zapisywać się na członków instytutu organizacji pracy, badało projekt wprowadzenia bezpośrednich taryf kolejowych między Polską a Rosją, uchwaliło nie brać udziału w stałej wystawie wzorkowej na Praskich Targach, uważając taką wystawę za zupełnie nieproduktywną.

**Ad. 3.** Referuje p. prezes Samulski. Komunikuje zebranym ,że 24 sierpnia został zaproszony przez Starostwo Krajowe na konferencję w sprawie pożyczki amerykańskiej na cele gospodarcze, o którą zabiegało Starostwo Krajowe. Proponuje się Starostwu Krajowemu udzielenie od 4—10 miljonów dolarów pożyczki na warunkach 8½% prowizji w obligacjach po 100 zł, nabywanych po 80 zł na przeciąg lat 15-tu. Pożyczka więc ta kalkulowałaby się średnio w stosunku rocznym przy 14 latach na 14,70%, a przy 15-tu latach na 13%. Prezes Samulski uważa, iż pożyczka ta jest droga, ale mimo wszystko przy dzisiejszym położeniu kredytowem może być ona jednakże pomocną. Po dyskusji uchwalono wziąć pożyczkę i zwrócić się do członków z zapytaniem w jakiej wysokości chcieliby w tej pożyczce partycypować.

**Ad. 5.** Sekretarz komunikuje, iż wpłynęło podanie p. W. Plucińskiego, właściciela fabryki wyrobów skórzanych o przyjęcie na członka. Uchwalono p. W. Plucińskiego przyjąć na członka z roczną składką klasy VI-tej.

**Ad. 6.** Referuje prezes Samulski. Aczkolwiek przemysłowcy w samych wyborach zainteresowani nie są bezpośrednio, to jednakże sposób gospodarowania ich interesuje, dla tego też poprzeć muszą te czynniki, które dążą do utrzymania miasta Poznania na skali miasta wzorowego i czysto polskiego. W dyskusji postanowiono poprzeć listę Komitetu Obywatelskiego.

**Ad. 7.** Przeniesiono na następne zebranie.

**Ad. 8.** Pozatem załatwiono cały szereg spraw bieżących.

## Komunikat Izby przemysłowo-handlowej w Poznaniu.

**Wystawy i Targi.** W czasie od 18—31 października r. b. odbędą się w Salonikach I. Targi Międzynarodowe. Wobec dającego się zauważyć rozwoju gospodarczego Grecji w latach ostatnich, byłoby pożądanem wzięcie udziału w powyższych Targach przez polskich przedstawicieli poszczególnych działów przemysłu i handlu, w celu zapoznania sfer tamtejszych z naszą wytwórczością.

Dla biorących udział rząd grecki poczynił wszelkie ulatwienia, jako to: 50% zniżki z taryfy kolejowej (pasa-

## Stan gospodarczy Wielkiej Brytanji w 1924 r.

(Z raportów konsularnych M-stwa Spraw Zagranicznych.)

III.

**Ceny.**

Wskaźniki cen hurtowych podaje następująca tabelka:

| Miesiąc | Według Board of Trade | Według „The Economist" |
|---|---|---|
| 1913 | | |
| Przeciętna miesięczna | 100,0 | 100,0 |
| 1924 | | |
| Styczeń | 165,4 | 173,1 |
| Luty | 166,9 | 173,3 |
| Marzec | 165,4 | 172,3 |
| Kwiecień | 164,7 | 172,2 |
| Maj | 163,7 | 163,1 |
| Czerwiec | 162,6 | 168,3 |
| Lipiec | 162,6 | 172,9 |
| Sierpień | 165,2 | 171,8 |
| Wrzesień | 166,9 | 175,6 |
| Październik | 170,2 | 180,0 |
| Listopad | 170,0 | 179,5 |
| Grudzień | 170,1 | 180,2 |

Powyższa tabelka wskazuje, że w r. 1924 ceny hurtowe miały tendencję zniżkową od stycznia do lipca, a zwyżkową od lipca do grudnia, i że ceny hurtowe grudniowe przewyższyły dość znacznie ceny hurtowe styczniowe. Przyjmując przeciętną cen hurtowych roku 1923 za 100, otrzymamy dla poszczególnych grup towarowych następujące indeksy r. 1924 (według „Board of Trade"):

| | |
|---|---|
| Zboża | 115,0 |
| Mięso i ryby | 98,6 |
| Pozostałe artykuły spożywcze | 109,5 |
| Ogółem żywność | 107,6 |
| Żelazo i stal | 97,0 |
| Pozostałe metale i minerały | 100,7 |
| Bawełna | 112,8 |
| Pozostałe materjały włókniste | 114,5 |
| Różne artykuły | 97,3 |
| Ogółem artykuły niespożywcze | 102,9 |
| Wszystkie artykuły | 104,6 |

Widzimy więc z tej tabelki, że, kiedy wszystkie ceny hurtowe, w porównaniu do cen r. 1923 podniosły się o 4,6%, artykuły żywności podrożały o 7,6% (zboża aż o 15%), bawełna — o 12,8%, pozostałe materjały włókniste — o 14,5%. Mięso, ryby, żelazo i stal staniały.

Zmiany cen detalicznych, według oficjalnych danych Ministerstwa Pracy (koszt utrzymania) podaje następująca tabelka (indeks miesięczny w końcu każdego miesiąca):

| | |
|---|---|
| 1914: | |
| Lipiec | 100 |
| 1924: | |
| Styczeń | 179 |

żerskiej i towarowej), zniesienia cła i opłat od towarów-eksponatów oraz zniżki opłat wizy paszportowej.

Wszelkich szczegółowych informacyj udziela Poselstwo Greckie w Warszawie, Al. Ujazdowskie 49.

Za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych otrzymaliśmy z Izby handlowej austrjacko-polskiej wiadomość, że w r. 1926 projektowana jest w Stanach Zjednoczonych Międzynarodowa Wystawa Europejska. Wystawa ta ma odbywać się kolejno w New-Yorku, Chicago oraz wszystkich większych miastach Stanów Zjednoczonych.

Celem wystawy będzie silniejsze niż dotąd zainteresowanie Ameryki poszczególnemi krajami Europy, ich kulturą, przemysłem i życiem ekonomicznem.

Wystawa ma obejmować najróżnorodniejsze dziedziny i ma przedstawiać życie miast, wsi, fragmenty lub centry z życia kulturalnego, ekonomicznego i przemysłowego poszczególnych narodów.

Jest projekt, aby większość eksponatów wystawiona była dioramicznie.

Cena dioramu, którego szerokość byłaby około 2 m., głębokość 1,8, z terenem 2-metrowym przeznaczonym na perspektywę, będzie wynosić około 14—20 miljonów koron, teren o szerokości 10—12 m. — około 30—40 miljonów koron.

Organizacją wystawy w poszczególnych krajach mają się zająć komitety autonomiczne, składające się z Izb handlowych, burmistrzów i różnych delegatów.

Przewidziane są zniżki 25% na kolejach i statkach, oraz różne ułatwienia, zniżki w hotelach i innych centrach turystycznych.

Firmy, chcące wziąć udział w powyższej wystawie, zechcą zgłosić w Izbie przemysłowo-handlowej.

**Stosunki handlowe z zagranicą.** Firma P. Bielak & Cie. w Marsylji komunikuje nam, iż celem nawiązania ściślejszych stosunków handlowych między Polską a Francją, oraz wzmożenia polskiego handlu zagranicznego wogóle, otworzyła w Marsylji Dom Importo-Eksportowy, którego głównem zadaniem jest:

**Import z Polski do Francji:** Drzewa, mebli giętych, wyrobów koszykowych, szczeciny, grzybów, pierza etc. wogóle wszelkich towarów mających zbyt na tamtejszym rynku;

**Eksport z Francji do Polski:** Wina, likierów, ryżu, mydła, perfum, esencji kwiatowej do wyrobu kosmetyków, serów, owoców południowych i afrykańskich (daktyle, malaga, mandarynki, pomarańcze, figi, melony i inne), grzebieni rogowych, wyrobów jedwabnych etc.

Nadmieniamy, że referencyj o firmie powyższej udzieli na żądanie Konsulat Rzeczypospolitej Polskiej w Marsylji (adres: 6, place Saint Ferréol — Marsaille).

**Dostawa cegły.** Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego potrzebować będzie wkrótce około 1.200.000 cegły, a późnej jesieni i zimą jeszcze dodatkowo 3—4 miljonów.

Niezależnie od submisji, którą wkrótce ogłosi Komitet Budowy Państwowej Szkoły Technicznej w Wilnie, uważamy za wskazane już obecnie zwrócić uwagę zainteresowanych firm, aby mogły wcześniej przestudjować warunki przewozu, dostawy etc.

Żądana będzie dostawa do Wilna na Antokol, ulica Holenderska.

**Obrót towarowy z Niemcami.** Na podstawie danych otrzymanych z Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Berlinie udzielamy informacyj co do niemieckich ograniczeń przywozowych wydanych na skutek wojny gospodarczej z Polską.

# KRONIKA.

### Konwersja pożyczek państwowych.

W nr. 90 Dziennika Ustaw ogłoszona została ustawa uzupełniająca rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1924 r. o przerachowaniu zobowiązań skarbu państwa z tytułu pożyczek oraz z konwersyj tych pożyczek.

Mocą tej ustawy termin konwersji asygnat z r. 1918 krótko- i długoterminowej pożyczki państwowej z r. 1920 oraz świadectw tymczasowych tych pożyczek przedłuża się do 31 grudnia rb.

Nadto pierwonabywcy pożyczek, którzy wykażą się odpowiedniemi dokumentami, że asygnaty i obligacje nabyli w terminie do dnia 31 grudnia 1920 r. otrzymują możność skonwersowania asygnat według wyższej skali, wyszczególnionej w ustawie.

Obligacje, za które pierwonabywcy płacili należności w złocie lub walutach pełnowartościowych, przerachowane będą w stosunku do rzeczywistej wartości wpłaconego złota i dewiz pełnowartościowych.

Zgłoszenia do konwersji dodatkowej przyjmowane będą w ciągu 6-ciu miesięcy od czasu wejścia nowej ustawy w życie. Wszelkie zgłoszenia powinny być załatwione definitywnie w ciągu jednego roku, przyczem do rozpatrze-

| | |
|---|---|
| Luty | 178 |
| Marzec | 173 |
| Kwiecień | 171 |
| Maj | 169 |
| Czerwiec | 170 |
| Lipiec | 171 |
| Sierpień | 172 |
| Wrzesień | 176 |
| Październik | 180 |
| Listopad | 181 |
| Grudzień | 180 |

Z tabelki powyższej widzimy, iż, w porównaniu do lipca 1914 r., koszt utrzymania w Wielkiej Brytanji wzrósł z końcem 1924 r. o 80%. Ceny detaliczne artykułów spożywczych wzrosły o 78%, najbardziej przytem podrożały jaj (151%), kartofle (114%), ryby (141%), a najmniej ser (62%), herbata (61%), boczki (60%) i mięso różnego gatunku (od 17 do 80%); margaryna nawet staniała o 5%. Ceny mieszkań podniosły się o 47%, odzieży — o 125 do 130%, węgla — o 100% gazu — o 45 do 50%, a opału i światła razem wziętych — o 85%. (D. c. n.)

### Finanse i skarbowość.

Ogólna tendencja na rynku pieniężnym w roku 1924 była przeważnie mocna. Podaż pieniądza zaledwie wystarczała na pokrycie popytu, tak, że wielokrotnie rynek pieniężny zmuszony był zwracać się do Banku Angielskiego o pomoc. W takich wypadkach Bank Angielski pożyczał pieniądze na 4½%. Nawet w wypadkach, kiedy Rząd wypłacając dywidendy od pożyczek wojennych zwiększał płynny kapitał na rynku pieniężnym, pieniądz bywał obfitym tylko przez bardzo krótki przeciąg czasu, poczem znów zapanowywał ton wyraźnie mocny. Co się tyczy operacyj dyskontowych, to były one, ogólnie mówiąc, ograniczone. Przyczynił się do tego zastój w przemyśle i handlu, szczególnie w pierwszem półroczu ub. r., oraz zgodne podniesienie stopy dyskontowej przez banki rozrachunkowe z 2½ do 2¾%. Podniesienie stopy dyskontowej bankom dyskontowym i t. zw. „brokierom" o ¼% zmusiło tych ostatnich również do podniesienia dyskonta wekslowego do 3½ lub 3¾%. Celem tego podniesienia dyskonta, które nastąpiło w lipcu ub. r., było uczynienie różnicy, istniejącej między minimalną stopą procentową Banku Angielskiego a stopą rynkową, możliwie małą i w ten sposób uczynienie tej minimalnej stopy faktyczną, czego do tej pory nie było, gdyż Bank Angielski, zniewolony konkurencją banków akcyjnych, prawie zawsze odstępował od swej minimalnej stopy procentowej. Obecna taktyka bankowa, będąca rezultatem porozumienia się banków prywatnych z Bankiem Angielskim, umożliwiła narazie niepodnoszenie stopy procentowej Banku Angielskiego, które narzucało się samo w połowie ub. r., ze względu na niski kurs waluty angielskiej. W praktyce podniesienie dyskonta równało się podniesieniu stopy procentowej o ½%. Z tendencyj, działających na kształtowanie się konjunktur na rynku pieniężnym i giełdzie, wymienić należy w pierwszej linji wpły-

nia zgłoszeń o konwersję dodatkową powołana będzie osobna komisja, złożona z przewodniczącego i 4-ch członków mianowanych przez ministra skarbu. Podania o konwersję dodatkową, wraz z wymaganemi dokumentami składać należy bezpośrednio do urzędu pożyczek państwowych, Warszawa, Senatorska 29.

**Zmiana opłat paszportowych.**

Z dniem 31 sierpnia r. b. weszło w życie nowe rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę (Dz. Ust. R. P. nr. 88, poz. 616), anulujące tem samem dawne rozporządzenie z dnia 30 marca r. b.

Opłata normalna za paszport zagraniczny jednorazowy została podwyższona do 500 zł, za wielokrotny do 1500 zł.

Opłaty za paszporty ulgowe pozostały bez zmiany, a więc: za paszport handlowy 25 zł, za paszport na wyjazd w celu leczenia się, kształcenia się lub prowadzenia badań naukowych, w celu uczestniczenia w zjazdach międzynarodowych itp., oraz w celach społecznych 20 zł.

Paszporty ulgowe na wyjazd w celu kształcenia się lub prowadzenia badań naukowych oraz w celu uczestniczenia w zjazdach naukowych były dotychczas wydawane na podstawie zaświadczeń Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; według nowego rozporządzenia jest w tym celu wymagane zaświadczenie, wydane przez Ministerstwo W. R. i Oświecenia Publ. za zgodą Ministerstwa Skarbu.

Decyzje władz administracyjnych II instancji, t. j. Wojewody, co do przyznania ulg przy wyjeździe w celu leczenia się, towarzyszenia osobie chorej lub w celach społecznych mogą być powzięte, zgodnie z nowem rozporządzeniem, tylko za zgodą delegatów władz skarbowych.

Podania o przyznanie ulg, należycie udokumentowane, należy wnosić do władzy administracyjnej I instancji, t. j. starostwa, która z odpowiednim wnioskiem skieruje je do decyzji władzy administracyjnej II instancji.

**Przejściowe niższe stawki celne.**

Zgodnie z rozporządzeniem rady ministrów, towary zamówione zagranicą pomiędzy 1 marca a 19 maja r. b. przez polskich odbiorców w krajach pozostających z Polską w stosunkach traktatowych, podlegają opłatom celnym według taryfy z dnia 26 czerwca 1924, przyczem ostateczny termin zgłoszenia towaru do odprawy w urzędach celnych upływa z dniem 12 października 1925 r. Rozporządzenie to przewiduje również szereg formalności względem firm zagranicznych, mających na celu wylegitymowanie się z terminu zamówienia.

**Rokowania gospodarcze Polski z Litwą.**

Dnia 27 sierpnia r. b. wyjechała do Kopenhagi, pod przewodnictwem p. ministra Leona Wasilewskiego, delegacja polska do rokowań gospodarczych z Litwą. Litwę reprezentować będzie na konferencji poseł litewski w Berlinie, p. Sidzikauskas.

Inicjatywa do tego spotkania wyszła ze strony rządu polskiego, który tym krokiem dał ponownie wyraz swym tendencjom pokojowego załatwienia naprężonych dzisiaj stosunków polsko-litewskich.

Rozmowy kopenhaskie dotyczyć mają uregulowania stosunków gospodarczych z Litwą, a w szczególności kwestji eksportu drzewa polskiego do Kłajpedy, w związku zaś z tem — uregulowania stosunków pocztowo-telegraficznych, kolejowych i konsularnych.

**Przepisy wykonawcze do konwencji kolejowej polsko-sowieckiej.**

Dnia 15 września r. b. odbędzie się w Moskwie konferencja przedstawicieli kolei polskich i sowieckich, aby stosownie do wymogów konwencji kolejowej polsko-sowieckiej opracować przepisy wykonawcze do tej konwencji i w ten sposób umożliwić otwarcie regularnej bezpośredniej komunikacji między Polską a Sowietami.

**Bilans Banku Polskiego.**

Pomimo trudności walutowych, bilans Banku Polskiego na dzień 31 sierpnia przedstawia się dość korzystnie: pokrycie kruszcowe mimo znacznego odpływu walut uległo bardzo małej zniżce, wynoszącej około 400 tys. zł, jeżeli zaś uwzględnimy zmniejszenie się obiegu banknotów (o 3.624.000 zł), okaże się zwiększenie pokrycia procentowego biletów bankowych w obiegu, których w dniu 31 sierpnia było 439.531.000 zł), jest to najniższa w r. b. cyfra obiegu biletów bankowych.

Portfel wekslowy — w związku z przeprowadzonemi w 3-ej dekadzie sierpnia restrykcjami kredytowemi — zmniejszył się o 7.436.000 zł.

Wobec przeprowadzanych restrykcyj kredytowych podjęto z rachunków żyrowych 26 miljonów zł, tak, że zobowiązania z tego tytułu wynoszą na ultimo sierpnia 45.100.000 zł.

Z bilansu na dzień 31 sierpnia widzimy, że Bank Polski zdołał wypuścić wszystkie monety srebrne i bilon, które swego czasu kupił na własność od skarbu państwa.

---

wy polityczne, jak: zawarcie układu londyńskiego co do wprowadzenia w życie planu Dawes'a, podpisanie traktatu z Rosją, kwestja irlandzka w sprawie uregulowania granicy z Północną Irlandją, wybory parlamentarne, bezrobocie. Prócz kwestji porozumienia londyńskiego, wszystkie tu wyliczone sprawy działały na rynek pieniężny hamująco, skłaniając ludzi do ogledności i wstrzemięźliwości. Z czynników ekonomicznych wymienić należy emisję znacznej liczby pożyczek rządowych, jak: niemieckiej, węgierskiej i greckiej, na niezwykle dogodnych warunkach, oraz niską stopę procentową w Stanach Zjednoczonych (3%), która uczyniła pieniądz angielski mniej płynnym, a amerykańskie płynniejszym, co w stopniu najwyższym przyczyniło się do podniesienia kursu funta. Istotnie, różnica, istniejąca między stopą procentową angielską a amerykańską, z jednej strony, oraz nadzieja, że podniesienie kursu funta pozwoli kapitalistom zrealizować później znaczne zyski, gdyby Rząd angielski zdecydował się wrócić do waluty złotej, z drugiej strony, sprawiły, że do Anglji zaczął w drugiej połowie 1924 r. napływać kapitał amerykański, a do pewnego stopnia i kapitał z innych krajów zamorskich i kontynentalnych. Kapitał ten, lokowany w bankach lub w papierach wartościowych i akcjach, wywołał podniesienie kursu funta z $4{,}29^3/_8$ do $4{,}74^{13}/_{16}$ dolarów. Do podniesienia się kursu funta przyczyniło się też obniżenie ceny złota, t. j. szybszy wzrost poziomu cen w Stanach Zjednoczonych, niż w Anglji.

Tranzakcje giełdowe w r. 1924 pozostawały pod wpływem wielu krzyżujących się czynników. W początku roku operacje giełdowe były ograniczone, w obawie, że nowy Rząd Labour Party zechce wprowadzić radykalne reformy ekonomiczne i polityczne. Kiedy obawy te okazały się płonne wobec faktu, że partja liberalna, bez której Rząd Labour Party nie miałby większości, udzieliła nowemu Rządowi swego poparcia tylko w bardzo ciasnych granicach, oraz kiedy nowy budżet uzyskał aprobatę wszystkich partyj — nastąpiło na nowo ożywienie na giełdzie, podtrzymane obfitym do pewnego stopnia zasobem gotówki. Ożywienie to trwało aż do lata, kiedy, pod wpływem projektów rządowych zawarcia z Rosją traktatów, nastąpiła na giełdzie konsternacja, atmosfera niepewności, oraz wśród publiczności tendencja nieangażowania się do czasu. Sytuacja ta trwała aż do października, kiedy wybór nowej Izby Gmin i utworzenie nowego Rządu wywołało na giełdzie znowu ożywienie w stopniu dawno już nieobserwowanym.

Ogólna wartość tych 365 typowych papierów giełdowych wynosiła w końcu grudnia 1923 roku Ł 6.256.570.000, w końcu zaś grudnia 1924 roku — Ł 6.518.457.000, t. j. podniosła się w ciągu roku o Ł 262 miljony. Papiery o dochodzie stałym warte były w końcu 1924 r. tylko o Ł 64.485.000, papiery zaś o dochodzie niestałym o Ł 197.402.000 więcej, niż w grudniu 1923 r.

Inne pozycje bilansowe nie wykazują znaczniejszych zmian.

**„Sowpoltorg".**

Powrócił z Moskwy Dyrektor Centr. Związku Pol. Przem., Górn., Handl. i Fin. p. J. Łempicki, gdzie w imieniu grupy polskiej podpisał z „Wniesztorgiem" umowę o założenie osobnego towarzystwa dla handlu Polski z Rosją — „Sowpoltorg". W towarzystwie tem, o kapitale 1.000.000 rubli zł, obie strony — polska i rosyjska, uczestniczą w równych częściach. „Sowpoltorg" ma uzyskać własne kontyngenty w handlu polsko-rosyjskim.

**Tymczasowa Naczelna Rada Gospodarcza.**

Sekretarjat generalny komitetu ekonomicznego rady ministrów opracował projekt ustawy o T. N. R. G., któraby miałaby być surogatem przewidzianej konstytucyjnie „Naczelnej izby gospodarczej" najwyższego ciała gospodarczego. Projekt sekretarjatu generalnego nadaje T. N. R. G. charakter wyłącznie organu opinjodawczego w sprawach życia gospodarczego, nie wyznaczając dla niej żadnych funkcyj samorządowych, czem, oczywiście, nie przesądza zadań i zakresu działania przyszłej Naczelnej izby gospodarczej T. N. R. G. ma udzielać opinji i prawo stawiać wnioski. Opinja T. N. R. G. o projektach ustaw musi być zasięgnięta przed wniesieniem ich do sejmu. — Wnioski T. N. R. G. muszą być w określonym terminie przedmiotem decyzji rządu, która jest komunikowana T. N. R. G. Jednak T. N. R. G. nie ma prawa inicjatywy ustawodawczej. T. N. R. G. ma składać się ze 100 członków, delegowanych przez różne instytucje i zrzeszenia zawodowo-gospodarcze. Opinje i wnioski rady zapadają większością ⅔ głosujących przy obecności nie mniej, niż połowy wszystkich członków. W skład T. N. R. G. ma wchodzić 16 członków, reprezentujących rolnictwo, 18 członków reprezentujących przemysł, 6 reprezentantów handlu, 5 reprezentantów transportu, 8 przedstawicieli instytucyj kredytowych, kas oszczędności, giełd i ubezpieczeń, 1 przedstawiciel kapitału nieruchomego miejskiego, 2 przedstawicieli rękodzieł, 28 członków reprezentujących pracę najemną, 8 przedstawicieli konsumentów, 4 przedstawicieli wolnych zawodów i 4 przedstawicieli nauki. Członkowie są wybierani na 2 lata bez prawa odwołania i w wykonaniu swych obowiązków nieskrępowani żadnemi instrukcjami zrzeszeń i instytucyj, z których ramienia chodzą do rady. T. N. R. G. odbywa co roku 4 sesje zwyczajne. Posiedzenie nadzwyczajne zwołuje przewodniczący, którym jest minister skarbu, jako przewodniczący komitetu ekonomicznego ministrów z własnej inicjatywy lub na żądanie ⅓ części członków T. N. R. G. w terminie najwyżej jednomiesięcznym.

**Wystawa Lotnicza w Poznaniu.**

P. Prezydent Wojciechowski przybędzie z przedstawicielami rządu na obchód Bolesławowski do Gniezna i Poznania. W związku z tym obchodem urządza Poznań Wystawę Lotniczą na terenach Międzynarodowego Targu w Poznaniu przy Wieży Górnośląskiej którą p. Prezydent zaszczyci również swoją obecnością.

Powyższa Wystawa będzie się przedstawiać bardzo imponująco, gdyż udało się zebrać bogaty materjał eksponatowy, szczególniej z działu lotnictwa wojskowego. 3 p. lotniczy ukaże oczom publiczności całkowite uzbrojenie płatowca: karabiny maszynowe, bomby różnego kalibru dla lotnictwa niszczycielskiego, bomby zapalne i świetlne wraz z ich miotaczami, sposoby bombardowania i ostrzeliwania płatowców nieprzyjacielskich. Pozatem radjo lotnicze ze stacją tak nadawczą jak i odbiorczą, sposoby komunikowania się z ziemią, gołębie pocztowe, bogaty dział fotografji lotniczej oraz liczne typy motorów o najróżniejszej sile.

W dziale meteorologji uwzględniono mapy synoptyczne, sposoby przeprowadzenia pomiarów, rodzaje chmur, organizacja służby lotniczej etc.

Centralne Zakłady Lotnicze w Warszawie i Wytwórnia „Samolot" w Poznaniu wystawiają prócz kompletnie zmontowanych samolotów, przekroje tychże, modele śmigieł, całkowite przedstawienie remontu motoru, oraz urządzenie i fabrykaty zapalników lotniczych.

Duże niewątpliwie zainteresowanie wzbudzą w zwiedzających szybowce, czyli samoloty bezsilnikowe, budowane przez polskich konstruktorów i nagrodzone na tegorocznych konkursach w Gdyni. Są to: Orkan por. Grzmilasa, Zabuś kpt. Jacha, Miś inż. pil. Bohatyreffa oraz szybowce L. O. P. P. i 3 pułku lotniczego. Nadzwyczaj żywotne Polskie Koło Lotnicze przygotowało na Wystawę cały szereg ciekawych modeli typów sportowych i pasażerskich.

Imponująco przedstawia się dział samolotów obejmujący aparaty obserwacyjne, niszczycielskie, myśliwskie, sanitarne, morskie i wreszcie szkolne.

Przez cały przeciąg Wystawy odbywać się będą w specjalnie na ten cel przeznaczonym olbrzymim hangarze polowym pokazy filmów lotniczych.

---

Ogólną sumę rozrachunków izb rozrachunkowych w r. 1924 podaje następująca tabelka (w tys. funtów szterl.):

| | 1923 | 1924 |
|---|---|---|
| Londyn | 32.270.373 | 35.038.605 |
| Przedmieścia Londynu | 1.546.565 | 1.594.114 |
| Prowincja | 2.810.654 | 2.900.145 |
| Ogółem | 36.627.592 | 39.532.864 |

Tabelka powyższa wykazuje dość znaczny wzrost rozrachunków, mogących świadczyć o ożywieniu się życia gospodarczego całego kraju. Jednakże cały niemal wzrost rozrachunków przypada na Londyn, bardzo niewielki zaś procent na prowincję, co wcale nie zdaje się potwierdzać powyższego przypuszczenia, gdyż rozrachunki londyńskie nie mogą służyć miarą używienia się gospodarczego całego kraju, odzwierciadlając w zbyt silnym stopniu tranzakcje bankierskie, giełdowe i spekulacyjne, w zbyt małym zaś stopniu tranzakcje towarowe. Pod tym względem wymowniejsze są dane rozrachunków na prowincji, które, jak widzimy, bardzo niewielkiej uległy zwyżce.

W 1924 r. mobilizacja nowego kapitału w Wielkiej Brytanji dosięgła sumy Ł 223.546.000, t. j. wyniosła prawie o Ł 23 miljony więcej, niż w r. 1923. W tej liczbie emitowano kapitału na potrzeby krajowe Ł 89.323.000, czyli 40%, a Ł 34.223.000 (czyli 60%) na eksport zagraniczny, w czem Ł 2.610.000 — do Indji i Cejlonu, Ł 70.892.000 — do innych posiadłości wielkobrytańskich i Ł 60.721.000 — do krajów cudzoziemskich. Na ogólną sumę tak emitowanego kapitału pożyczki rządowe wynoszą Ł 91.527.353, w czem: pożyczki rządowe posiadłości brytyjskich Ł 50.907.727, pożyczki rządów cudzoziemskich — Ł 40.619.626, pożyczki miejskie — Ł 22.085.607, kolejowe — Ł 7.896.365; pozostało zaś przeszło Ł 102 milj. Wśród pożyczek rządowych na specjalną wzmiankę zasługuje pożyczka japońska na odbudowę w kwocie Ł 12 miljonów, pożyczka niemiecka w kwocie Ł 11 miljonów, oraz pożyczki węgierska i grecka — po Ł 7 miljonów każda. Zauważyć przytem należy, iż pożyczka grecka pokryta została prawie 15-krotnie. Co się tyczy inwestycyj w przemyśle, to przemysł węglowy, stalowy, kauczukowy, naftowy, oraz instytucje użyteczności publicznej zasilone zostały mniejszą ilością nowego kapitału, niż w r. 1923. Zresztą, z małemi tylko wyjątkami, da się to również powiedzieć o innych gałęziach przemysłu. Zjawisko to wywołane zostało nie brakiem kapitału, ale przesileniem gospodarczem i zmniejszoną dochodowością przedsiębiorstw przemysłowych. Natomiast zwiększyły się inwestycje w bankowości i w asekuracji, wywołane większą zyskownością tych przedsiębiorstw.

Cyrkulacja znaków skarbowych przedstawiała się jak następuje (w funtach szt.):

| | 31. 12. 1924 | 26. 12. 1923 |
|---|---|---|
| Całkowita emisja | 295.025.311 | 297.640.953 |
| Rezerwa: | | |
| banknoty | 26.950.000 | 22.450.000 |
| złoto | 27.000.000 | 27.000.000 |
| Stosunek procentowy rezerwy | 18,29% | 16,61% |

Wszystko to stworzy bez wątpienia całokształt nadzwyczaj ciekawy dla najszerszych warstw zwiedzających, a wyczerpujące objaśnienia sił fachowych dadzą możność każdemu, zupełnego zrozumienia wystawianych eksponatów i ogromu zadań lotnictwa.

**Stosunki handlowe z zagranicą.**

Miejski Urząd Targu w Poznaniu komunikuje nam:

Związek eksporterów—importerów w Sztockholmie proponuje polskim firmom, zainteresowanym w nawiązaniu stosunków handlowych ze Szwecją, zarówno w kierunku eksportu jak i importu o nadesłanie ofert ze szczegółowem podaniem artykułów jak również referencyj bankowych i handlowych celem umieszczenia takowych bezpłatnie w oficjalnym organie tegoż Związku „Svensk Export“.

Oferty prosimy nadsyłać pod adresem Miejskiego Urzędu Targu Poznańskiego.

---

Izba Handlowa w Londynie proponuje pośrednictwo przy nawiązaniu stosunków eksportowo-importowych firm polskich z rynkiem angielskim. Odpowiednie deklaracje, które należy dokładnie wypełnić, można otrzymać w Miejskim Urzędzie Targu Poznańskiego, gdzie jest również do przejrzenia lista eksporterów angielskich towarów kolonjalnych oraz importerów krochmalu i mączki kartoflanej.

---

Miejski Urząd Targu Poznańskiego otrzymał z zagranicy cały szereg informacyj handlowych oraz wydawnictw adresowych ze wszystkich krajów Europy. Firmy polskie, zainteresowane w nawiązaniu stosunków z zagranicą, zechcą przejrzeć powyższe informacje w Dziale Zagranicznym Targu w Poznaniu, Głogowska 36/37.

---

W Biurze Miejskiego Urzędu Targu Poznańskiego jest do przejrzenia szczegółowa lista holenderskich eksporterów towarów kolonjalnych, eksporterów owoców południowych (Malta, Sycylja), importerów drzewa (Malta) oraz lista importerów różnych artykułów z kolonji.

---

Konsulat Polski w Bordeaux komunikuje nam następujące dane o stanie rynku swego Okręgu:

Z Polski mogłyby liczyć na dobry zbyt: drzewo wszelkiego rodzaju (szczególniej słupy telegraficzne, podkłady kolejowe, beczki i klepki lub drzewo surowe do ich wyrobu w najlepszym gatunku), kartofle, jajka, wyroby masarskie, szczecina, pierze, cukier, chmiel, węgiel kamienny, kilimy ludowe oraz dywany.

Import pow. Okręgu obejmuje przeważnie: wina, koniaki, likiery oraz inne trunki, konserwy jarzynowe i rybne, wanilja, żywica drzewna, terpentyna i podobne.

Bliższych informacyj udzieli Konsulat Polski w Bordeaux 7, Allés de Chartres (Francja), gdzie zainteresowane firmy zechcą się zwracać.

**Waluty z eksportu.**

Jak wiadomo, rozporządzenie w sprawie obrotu pieniężnego z zagranicą ustala obowiązek eksporterów od sprzedaży waluty (w ilości ustalonej przez ministra skarbu) uzyskanej z eksportu drzewa nieobrobionego niektórych rodzajów drzewa obrotowego, zboża i trzody chlewnej, jak również z masowego eksportu węgla, koksu, brykietów, żelaza, cynku, ołowiu i wyrobów z nich oraz kwasu siarczanego i pobocznych produktów chemicznych koksowni. Obecnie Bank Polski zrzekł się korzystania z zastrzeżonego mu prawa odkupu waluty eksportowej i wobec tego eksporter może inkasować waluty zagraniczne uzyskane z wyżej skreślonego eksportu albo przez Bank Polski albo przez którykolwiek bank dewizowy, który wydaje eksporterowi odpowiedni list, stwierdzający wpływ waluty zagranicznej. List ten eksporter przedstawia Bankowi Polskiemu. Zarządzenie powyższe obowiązuje od dwu tygodni aż do odwołania.

**Przekazy pieniężne zagranicę.**

Z powodu informacyj pism o utrudnieniach przy przesyłaniu przekazów pieniężnych i listów pieniężnych nadawanych zagranicę i do Gdańska ministerstwo skarbu wyjaśnia, iż procedura obecna ściśle odpowiada zarządzeniom dewizowym, jakie obowiązywały do dnia 27 maja rb., późniejsze bowiem rozluźnienie tych przepisów okazało się niemożliwe do utrzymania ze względu na popełniane nadużycia i niemożność kontrolowania ścisłego wypełniania wydanych zarządzeń.

**Opłaty skarbowe od spirytusu.**

Od dnia 1 września obowiązuje nowa opłata skarbowa od spirytusu, która wynosi od jednego hektolitra spirytusu 100 procent, wyrabianego w kraju 430 złotych, od jednego hektolitra zaś spirytusu (lub jego przetworów) przywożonego z zagranicy 670 złotych.

---

Emisja całkowita, czyli emisja banknotów i znaków skarbowych, wynosiła w końcu 1924 roku — Ł 441.511.301 w porównaniu do sumy Ł 443.589.000, wyrażającej całkowitą emisję przy końcu 1924 r. — Ł 155.560.002, czyli 35,23%, a przy końcu 1923 roku — Ł 155.019.382, czyli 34,95%.

Preliminarz budżetu, wniesiony dnia 31 kwietnia 1924 r. do Izby Gmin przez Chancellor of the Exchequer Snowdena, przewiduje na rok finansowy 1924/5 dochody w wysokości Ł 794.050.000, oraz wydatki w wysokości Ł 793.759.000. Od dnia 1 kwietnia 1924 do dnia 3 stycznia 1925 r. dochody faktyczne Skarbu wyniosły Ł 510.890.955 (w tym samym okresie czasu 1923 r. — Ł 547.150.832), wydatki zaś Ł 602.058.892 (Ł 605.090.314 w r. 1923). Kiedy więc wydatki obecnego budżetu są o 3 miljn. funtów mniejsze od zeszłorocznych, dochody zmniejszyły się o 36,2 miljn. funtów, deficyt zaś za ubiegłe 9 miesięcy roku skarbowego wynosi prawie 92 miljn. funtów (Ł 58 miljn. w r. 1923). O deficycie ostatecznym stanowić atoli będą dopiero wpływy ostatniego kwartału roku skarbowego (styczeń—marzec).

Dług płynny Rządu angielskiego zmniejszył się w ciągu 1924 r. o 14,6 miljn. funtów, jak to widać z następującej tabelki (w funtach ang.):

| | 31. 12. 1923 | 31. 12. 1924 |
|---|---|---|
| Awanse Banku Angielskiego | 1.750.000 | 24.750.000 |
| Awanse Dep. publicznych | 206.422.500 | 195.015.000 |
| Weksle skarbowe | 652.280.000 | 626.060.000 |
| Ogółem | 860.452.500 | 845.825.000 |

W porównaniu do końca r. 1923, dług narodowy Wielkiej Brytanji zmniejszył się z Ł 7.871 miljn. do Ł 7.794 milj. Preliminarz budżetowy na r. 1924/5 przewiduje sumę Ł 45 miljn. na amortyzację długu narodowego. Jest to tak zwany fundusz amortyzacyjny specjalny, niezależny od innych funduszów, od czasu do czasu przeznaczonych na amortyzację długów narodowych. Od dnia 31 marca do dnia 31 grudnia 1924 r. udało się Rządowi angielskiemu zmniejszyć dług narodowy o Ł 25.796.162.

Prócz tego Rząd angielski przeprowadził w roku 1924 trzy konwersje pożyczek państwowych. Pierwsza z nich miała miejsce na wiosnę w 1924 r. Rząd zaproponował właścicielom 5% Pożyczki Wojennej (Ł 2.000.000.000) konwersję na 4½% Pożyczkę Konwersyjną, przytem próbna konwersja nie miała przekroczyć sumy Ł 200.000.000. Aczkolwiek konwersja nie udała się w tym stopniu, jak tego oczekiwał Rząd, gdyż osiągnęła ona tylko sumę Ł 150.000.000, rezultat jednak należy uważać za dość pomyślny.

Druga konwersja objęła 5% Bony Skarbowe „A“ i „B“, emitowane w r. 1920 na sumę Ł 23.647.000. Bony te zostały wypowiedziane i miały być spłacone w dniu 1 maja 1925 r.

Trzecia konwersja dotyczy 5¾% t. zw. „Exchequer Bonds“ na sumę Ł 134 milj. Rząd dał właścicielom tych bonów do wyboru albo wymianę ich na 4½% Bony Skarbowe z terminem 2—9 letnim, albo na 4½% Pożyczkę Konwersyjną. Właściciele Exchequer Bonds na sumę Ł 81 milj. przyjęli propozycję

**Urzędowe blankiety wekslowe.**

Pojawiły się w obiegu nowe urzędowe blankiety wekslowe wartości 30 groszy, 1 zł 50 gr i 3 zł z tekstami dla weksli własnych i dla weksli skasowanych. Rysunek i wymiar tych biletów jest taki sam jak w dotychczasowych.

**Niedobór skarbowy w czerwcu i lipcu.**

W wykonaniu preliminowanych dochodów i wydatków skarbowych w czerwcu i lipcu nastąpiła przewyżka wydatków nad dochodami: w czerwcu 17 miljonów złotych, w lipcu 44 miljonów złotych. Przyczyna tego były oprócz zmniejszenia dochodów, zwiększenie wydatków. Jak wiadomo skarb państwa posiadał w ciągu poprzednich miesięcy stałe nadwyżki, zachodzi więc w ten sposób jedynie wyrównanie państwowego budżetu. Zapasy kasowe nagromadzone w ciągu pierwszych miesięcy r. b. zostały uszczuplone. Niedobór w miesiącach letnich jest przejawem normalnym w gospodarce państwowej.

**Sprawy celne oraz reglamentacja handlu zewnętrznego w państwach zagranicznych.**

**Niemcy.** — Zmiany w taryfie celnej. — W związku z uchwaloną przez ciała ustawodawcze ustawą z dnia 17 sierpnia 1925 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Min. Skarbu z dnia 19 sierpnia 1925 r., wprowadzające z dniem 1 września rb. nowe cła na następujące towary, a mianowicie:

| Poz. tar. celnej | Nazwa towaru | | Wysokość staw. celn (w mk. zł.): |
|---|---|---|---|
| 1 | Żyto | od 100 kg. | 3,— |
| 2 | Pszenica | „ | 3,50 |
| 3 | Jęczmień | „ | 3,— |
| | Uwaga: Jęczmień, jako pasza dla bydła, pod kontrolą celną | „ | 1,— |
| 4 | Owies | „ | 3,— |
| 9 | Słód, za wyjątkiem mielonego i palonego | „ | 6,80 |
| 103 | Bydło | „ | 13,— |
| | Uwagi: 1) buhaje dla celów hodowlanych, przywożone przez państwo lub za zezwoleniem państwowem, na podstawie specjalnych przepisów — od sztuki | | 9,— |
| | 2) woły pociągowe w wieku 2½ do 5 lat, przywożone dla mieszkańców pasa pogranicznego, o ile okaże się, że są one niezbędne dla prowadzenia własnego gospodarstwa na podstawie specjalnych przepisów | „ | 30,— |
| 104 | Owce | „ | 13,— |
| 106 | Świnie | „ | 14,50 |
| z 108 | Mięso, za wyjątkiem słoniny wieprzowej, oraz wnętrzności bydlęce świeże: | | |
| | mięso wieprz. i wnętrzności bydlęce | „ | 21,— |
| | inne | „ | 24,— |
| | Uwagi: 1) mięso świeże, bez kości (włączając w to ozory, jednak wyjąwszy jadalne wnętrzności), podlega dodatkowej opłacie celnej w wysokości 20%, | | |
| | 2) mięso świeże w ilościach, nie przewyższających 2 kg. (nie przychodzące pocztą) dla mieszkańców pasa pogranicznego, jest wolne od cła przy przejściu przez specjalnie ustanowione punkty graniczne. Wolność celna jest przyznana bez ograniczeń co do specjalnych punktów granicznych przy przywozie ze Szwajcarji i Austrji, na podstawie traktatu, | | |
| | 3) bydło nieżywe, zdatne do użytku, podlega ocleniu jako mięso z bydła świeże. | | |
| 162 | Mąka: | | |
| | ze zbóż (za wyjątkiem owsa), ryżu i roślin strączkowych | „ | 8,— |
| | z owsa | „ | 10,— |
| 164 | Krupy, kasze: | | |
| | ze zbóż (za wyjątkiem owsa), też kasza ryżowa | „ | 8,— |
| | z owsa | „ | 10,— |
| 165 | Inne wytwory młynarskie: | | |
| | ze zbóż (za wyjątkiem owsa | | |

rządową, pozostała więc do spłacenia suma Ł 53 milj. W tym celu Rząd wypuścił 3½% Pożyczkę Konwersyjną na wyżej podaną sumę po cenie najwyższej, jaka się dała osiągnąć, ale nie niższej od 77½ za sto. Podań wpłynęło na sumę Ł 68 miljn. Emitowano tylko na sumę Ł 53 miljn. po cenie nie niższej od 77.10.6, podczas gdy przeciętna cena stanowiła Ł 77.10.11,58.

**Handel zagraniczny.**

Poniższa tabela podaje wartość przywozu i wywozu towarów i kruszców w latach 1923 i 1924 (w funtach szt.):

| | *Przywóz* | *Wywóz wyrobów wielkobrytańskich* | *Wywóz powrotny* | *Całkowity wywóz* | *Przywóz kruszców* | *Wywóz kruszców* |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Rok 1924 | 1.279.844.597 | 795.364.581 | 140.148.957 | 933.513.538 | 49.716.454 | 61.842.266 |
| „ 1923 | 1.096.226.214 | 767.257.771 | 118.543.805 | 885.801.576 | 53.597.710 | 69.122.066 |
| Rok 1924 w porówn. do r. 1923 | + 183.618.383 | + 28.106.810 | + 21.605.152 | + 49.711.962 | — 3.881.256 | — 7.279.801 |

W porównaniu więc do r. 1923, wszystkie pozycje tego bilansu (za wyjątkiem kruszców) znacznie wzrosły. I tak: przywóz wzrósł o Ł 183,6 miljn., czyli o 16,7%, wywóz — o Ł 28 miljn., czyli o 3,6%, wywóz powrotny — o Ł 21,6 miljn., czyli o 18,2%, a całkowity eksport — o Ł 49,7 miljn., czyli o 5,6%. Jednakowoż, jak to widać z powyższych liczb, wartość przywozu towarów do Wielkiej Brytanji wzrosła w roku 1924, zarówno absolutnie, jak i stosunkowo, w daleko większym stopniu od wywozu wyrobów wielkobrytańskich, a nawet od całkowitego wywozu, t. j. włączając w to i wywóz powrotny. Najwięcej stosunkowo wzrósł przywóz surowców, a mianowicie o Ł 24,8 miljn., w czem bawełny — o Ł 28 miljn., wełny i odpadków wełnianych — o Ł 24,8 miljn., pozostałych surowców włóknistych — o Ł 5 miljn., olejów, nasion oleistych, tłuszczów etc. — o Ł 7,66 miljn. Chociaż przywóz tych surowców wzrósł tak bardzo, wywóz gotowych wyrobów wielkobrytańskich, z tych surowców wyprodukowanych, zwiększył się nieznacznie, a mianowicie: wywóz wyrobów bawełnianych — o Ł 21,9 miljn., wełnianych — o Ł 5 miljn., pozostałych wyrobów włóknistych — o Ł 3,8 miljn. Również przywóz artykułów spożywczych wzrósł nadzwyczajnie, gdyż o Ł 64 miljn., gdy wywóz artykułów spożywczych zwiększył się tylko o Ł 12,5 milj. Nawet przywóz wyrobów gotowych wzrósł więcej, niż wywóz wyrobów wielkobrytańskich, i to zarówno absolutnie, jak i procentowo. Kiedy bowiem przywóz wyrobów gotowych zwiększył się o Ł 42,8 miljn., czyli o 17%, wywóz wyrobów wielkobrytańskich wzrósł tylko o Ł 38 miljn., czyli o 4,6%. Możemy zatem stwierdzić, że podczas kiedy zobowiązania Wielkiej Brytanji w kierunku wyżywienia ludności i zaopatrzenia jej w niezbędne artykuły pochodzenia cudzoziemskiego wzrosły, zmniejszyła się jej zdolność płacenia wyrobami własnemi tak zaciągniętych zobowiązań.

(Dokończenie nastąpi.)

| | | | |
|---|---|---|---|
| | i roślin strączkowych), też ryż polerowany (gewalzter Reis) | „ | 8,— |
| | z owsa | „ | 10,— |
| Uwaga: | Wytwory młynarskie, zawarte w poz. 162, 164 i 165, za wyjątkiem kasz ryżowych i ryżu polerowanego (gewalzter Reis), w ilościach, nie przewyższających 1 kg. (nie przychodzące pocztą), są wolne od cła przy przywozie dla mieszkańców pasa pogranicznego przez specjalnie ustalone punkty graniczne. Wolność celna jest przyznana, bez ograniczenia co do specjalnych punktów granicznych, przy przywozie ze Szwajcarji i Austrji na podstawie traktatu. | | |
| 176 | Cukier buraczany, trzcinowy oraz wszelki inny cukier: | | |
| | cukier użytkowy | „ | 10,— |
| | wszelki inny cukier, tak w stanie stałym jak ciekłym; odpadki cukrowe, za wyjątkiem melasy; sok buraczany | „ | 8,— |
| | Melasa | „ | bez cła |

**Czechosławacja** — Zmiany w taryfie celnej — Dla niżej wymienionych towarów, wyszczególnionych w taryfie celnej z dnia 13. II. 1906 r., zostały ustalone obecnie następujące stawki celne (od 100 kg) oraz mnożniki, a mianowicie:

| Poz. tar. celnej: | Nazwa towaru: | | Wysokość stawki celn. zasadniczej. (w kor. czk.). | Mnożnik |
|---|---|---|---|---|
| 23 | Pszenica | | 7,50 | 6 |
| 24 | Żyto | | 7,— | 6 |
| 25 | Jęczmień | | 4,— | 6 |
| 26 | Owies | | 6,— | 6 |
| 27 | Kukurydza | | 4,— | 6 |
| 28 | Pasze | | 2,— | 6 |
| 29 | Proso | | 1,75 | 6 |
| 31 | Groch, fasola | | 4,50 | 6 |
| 32 | Wyka, łubin | | 3,— | 6 |
| 33 | Mąka i produkty przemiału (krupy, kasze itp., ze zbóż i roślin strączkowych | | 15,— | 6 |
| 34 | Ryż niewyłuszczony i wyluszczony, jako też łamany | | 6,— | 6 |
| 37 | Owoce, niewymienione inaczej, świeże: | | | |
| | 1) nieopak. lub tylko w workach | | 2,— | 6 |
| | 2) jabłka, gruszki w workach | | | |
| | 3) śliwki i inne owoce, niewymienione w p. 1 i 2 | | 3,— | 6 |
| | 4) wszelkie inne owoce we wszelkiem opakowaniu | | 5,— | 6 |
| 41 | Cebula i czosnek | | 6,— | 6 |
| 45 | Rzepak, gorczyca itp. oraz inne analogiczne nasiona o zawartości oleju | | 3,50 | 6 |
| | Nasiona traw | | 30,— | 6 |
| 51 | Anyż, kminek | | 4,— | 6 |
| 63 | Woły | od sztuki | 60,— | 6 |
| 64 | Byki | „ | 30,— | 6 |
| 65 | Krowy | „ | 30,— | 6 |
| 66 | Bydło młode | „ | 18,— | 6 |
| 67 | Cielęta | „ | 5,— | 6 |
| 68 | Owce, kozy, kozły | „ | 2,50 | 6 |
| 69 | Jagnięta | „ | 1,50 | 6 |
| 70 | Świnie: | | | |
| | 1) o wadze do 10 kg. — | od sztuki | 1,50 | 6 |
| | 2) o wadze ponad 10 kg. do 120 kg. włącznie — | od sztuki | 12,— | 6 |
| | 3) o wadze ponad 120 kg. | „ | 22,— | 6 |
| 75 | Ryby, raki z rzek itp., świeże | | 20,— | 6 |

Jednocześnie w powyżej wymienionem rozporządzeniu zostało ustalone, że w związku z odnośną ustawą, na podstawie której to ustawy wysokość cła na szereg produktów rolnych uzależnia się od odnośnych cen na te produkty, zostały cła obniżone na szereg artykułów w następujący sposób:

| Poz. tar. celnej: | Nazwa towaru: | Wysokość stawki celnej | Mnożnik |
|---|---|---|---|
| 23 | Pszenica: | | |
| | 1) przy cenie do 135 kor. — od 100 kg. | 6,30 | 4 |
| | 2) przy cenie 135 do 160 kor. — od 100 kg. | 6,30 | 3 |
| | 3) przy cenie 160 do 180 kor. — od 100 kg. | 6,30 | 2 |
| | 4) przy cenie ponad 180 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| 24 | Żyto: | | |
| | 1) przy cenie do 100 kor. — od 100 kg. | 5,80 | 4 |
| | 2) przy cenie 100 do 125 kor. — od 100 kg. | 5,80 | 3 |
| | 3) przy cenie 125 do 150 kor. — od 100 kg. | 5,80 | 2 |
| | 4) przy cenie ponad 150 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| 25 | Jęczmień: | | |
| | a) jęczmień browarniany: | | |
| | 1) przy cenie do 130 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 4 |
| | 2) przy cenie 130 do 150 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 3 |
| | 3) przy cenie 150 do 170 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 2 |
| | 4) przy cenie ponad 170 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| | b) jęczmień nie dla celów browarnianych: | | |
| | 1) przy cenie do 110 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 3 |
| | 2) przy cenie 110 do 130 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 2 |
| | 3) przy cenie 130 do 150 kor. — od 100 kg. | 2,80 | 1 |
| | 4) przy cenie ponad 150 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| 26 | Owies: | | |
| | 1) przy cenie do 100 kor. — od 100 kg. | 4,80 | 4 |
| | 2) przy cenie 100 do 120 kor. — od 100 kg. | 4,80 | 3 |
| | 3) przy cenie 120 do 140 kor. — od 100 kg. | 4,80 | 2 |
| | 4) przy cenie ponad 140 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| z 33 | Mąka i produkty przemiału zbóż i roślin strączkowych: | | |
| | a) z pszenicy: | | |
| | 1) przy cenie do 135 kor. — od 100 kg. | 40,— | |
| | 2) przy cenie 135 do 160 kor. — od 100 kg. | 30,— | |
| | 3) przy cenie 160 do 180 kor. — od 100 kg. | 22,— | |
| | 4) przy cenie ponad 180 kor. — od 100 kg. | bez cła | |
| | b) z żyta: | | |
| | 1) przy cenie do 100 kor. — od 100 kg. | 32,— | |
| | 2) przy cenie 100 do 125 kor. — od 100 kg. | 24,— | |
| | 3) przy cenie 125 do 150 kor. — od 100 kg. | 16,— | |
| | 4) przy cenie ponad 150 kor. — od 100 kg. | bez cła | |

c) z jęczmienia:
1) przy cenie do 130 kor. — od 100 kg 32,—
2) przy cenie 130 do 150 kor. — od 100 kg. 24,—
3) przy cenie 150 do 170 kor. — od 100 kg. 16,—
4) przy cenie ponad 170 kor. — od 100 kg. bez cła

d) z owsa i jarzyn strączkowych:
1) przy cenie do 100 kor. — od 100 kg. 32,—
2) przy cenie 100 do 120 kor. — od 100 kg. 24,—
3) przy cenie 120 do 140 kg. — od 100 kg. 16,—
4) przy cenie ponad 140 kor. — od 100 kg. bez cła

89 Tłuszcze świńskie, szmalec świński, słonina ze świń, tłuszcz gęsi:
1) przy cenie do 1.050 kor. — od 100 kg. 45,—
2) przy cenie 1.050 do 1.150 kor. od 100 kg. 45,—
3) przy cenie ponad 1.150 kor. od 100 kg. bez cła.

(„Przemysl i Handel".)



# Wyroby firm krajowych, godnych polecenia:

Ceny ogłoszeń w dziale niniejszym wynoszą 20,— zł za 1 wiersz na rok 1925. — **Dla członków Związku Fabrykantów 50% rabatu, przyczem każdy członek Związku ma prawo do bezpłatnego umieszczenia w dziale niniejszym ogłoszenia wielkości 2 wierszy;** opłata za każdy dalszy wiersz wynosi 10,— zł na rok 1925·

**Aparaty cukrownicze**
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

**Apteczne wyroby**
R. Barcikowski, T. A. w Poznaniu, ul. Składowa 13/18
Br. Machalla w Poznaniu ulica Jackowskiego 5-7.

**Armatura**
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.
Władysław Jezierski, w Poznaniu, ul. Słowackiego 38. Przedstawiciel „SAM" Sp. Akc. Münstermann w Katowicach.

**Artykuły piśmienne i biurowe**
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

**Atrament**
Zakłady Chemiczne „Herolda" Z. Ciesielczyk, Poznań-Rataje.

**Barwniki nietrujące**
Domagalski i S-ka, Poznań, św. Marcin 34 i Garncarska 8.

**Bielizna**
P. Anflink w Poznaniu, Chwaliszewo 76.
Jan Ebertowski w Poznaniu, ulica Wroniecka 6/8.
K. Przybylski w Poznaniu, Stary Rynek 64.
W. Rakowski w Poznaniu, ul. Pocztowa 1.

**Brykiety Górnośląskie**
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, Poznań, pl. Wolności 10.

**Cegły**
M. Czubek i S-ka., Tow. z o. p. w Poznaniu, ul. Gwarna 8.
Kąkolewski w Starem Domanczewie.

**Cukierki**
Edw. Litwiński, T. z o. p. w Poznaniu, ul. Warszawska 9/10,

**Czekolada**
„Goplana" Tow. Akc. w Poznaniu, ulica św. Wawrzyńca 28.

**Drożdże**
Lubońska Fabryka Drożdży, dawn. G. Sinner, Tow, Akc. w Luboniu.

**Dębina stolarska, dębowe dykty**
B. Bystrzycki, T. A., Orzechowo, powiat Września, specjalny jako taki jedyny w Polsce zakład dla przeróbki drzewa dębowego.

**Druki**
Drukarnia Katolicka, T. A. w Poznaniu Al. Marcinkowskiego 24.
Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha w Poznaniu, Al. Marcink. 22.
Drukarnia Polska, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. św. Marcina 70.
F. K. Ziółkowski i S-ka w Poznaniu, Górna Wilda 122.
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

**Drzewo**
Poznańska Spółka Drzewna, T. A. w Poznaniu, ul. św. Marcina 52/53

**Drzwiczki piecowe**
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

**Elektrotechn. artykuły**
Zjednocz. Przedsiębiorstwa Elektryczne inż. K. Gaertig i S-ka w Poznaniu, ulica Pocztowa 26.
Zakłady Elektrotechniczne inż. Wł. Łysińskiego w Poznaniu, ulica Matejki 55.

**Esencje i etery owoc.**
Domagalski i S-ka, Poznań, św. Marcin 34 i Garncarska 8.

**Fartuchy**
M. Garstecki w Poznaniu, Kozia 19.
K. Przybylski w Poznaniu, Stary Rynek 64.

**Forniery**
Seweryn Pendowsi, Tow. Akc. w Poznaniu, Komandorja 27.

**Futra**
F. Makowski w Lesznie.

**Gazety**
Kurjer Poznański, ul. św. Marcin 70.
Orędownik Wielkopolski, ulica św. Marcin 70.
„Postęp" w Poznaniu, ul. św Marcina 37.

**Getry**
Kałamajski, Stefan w Poznaniu, plac Wolności 6.

**Guziki**
„Carrosin" Fabryka Guzików w Poznaniu, ul. Wenecjańska 16/17.

**Herbata**
Stefan Bilski w Poznaniu, Stary Rynek 80/82.

**Instalacje**
W. i St. Hedinger w Poznaniu, ul. św. Marcina 26.

**Inżynierskie roboty**
„Tri" Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Grottgera 14.

**Kanalizacja**
L. Frankowski w Gnieźnie, ulica Lecha 10.

**Kajety szkolne**
„Pol" T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

**Kolejki polne**
Raszewski i Pluciński w Poznaniu, ul. Przemysłowa 26.

**Koks hutniczy**
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, Poznań, pl. Wolności 10.

**Konfekcja damska**
Fr. Gałdyński w Poznaniu, ulica Pocztowa 33.
„Konfekcja Damska", Tow. Akc. w Poznaniu, ul, Wielka 27/29.
M. Kurowski, St. i J. Jaworscy w Poznaniu, St. Rynek 45.
M. Malinowski w Poznaniu, Stary Rynek 57.
K. Reimann i St. Cichocki w Poznaniu, ul. Wrocławska 5/6.
Szkudlarek i S-ka w Poznaniu, ul. Wrocławska 38.
J. Szuster w Poznaniu, Plac Działowy 5.
W. Wiśniewski w Poznaniu, Stary Rynek 53/54.

**Konfekcja męska**
K. Bogajewski w Poznaniu, Stary Rynek 60.
K. Lisiecki w Poznaniu, Stary Rynek 10.
Bracia Wesołek w Poznaniu, ul. Woźna 12.

**Konstrukcje żelazne**
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper", Sosnowice i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44

**Konserwy owocowe i jarzynowe**
W. i St. Radomscy, Tow. Akc. w Pleszewie.

## Koperty
Edward Kręglewski, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Flisacza 8.

## Kotły parowe
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper“, Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

## Krawaty
Hałas i Kajetaniak w Poznaniu, ul. Wielka 10.

## Krochmal
„Wojciechowo“ Tow. Akc w Poznaniu Al. Marcinkowskiego 26.

## Likiery
„Akwawit“ Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Cieszkowskiego 5.
Hartwig-Kantorowicz, Tow. Akc. w Poznaniu Grochowe Łąki 6.
B. Kasprowicz w Gnieźnie.
Zakłady Przemysłowe „Winkelhausen“ Tow. Akc. w Starogardzie.

## Lustra
„Kryształ“ J. Pawlak w Poznaniu, ul. Głogowska 51.

## Maszyny kowalskie
W. Staszewski w Pobiedziskach.

## Maszyny młyńskie
„Młynotwórnia“ Tow. Akc. w Rogoźnie.

## Maszyny rolnicze
„Agrarja“ Tow. Akc, w Poznaniu, ul. Składowa 4.
H. Cegielski, Tow. Akc. w Poznaniu ul. Fr. Ratajczaka 16.
J, Dekowski w Środzie.
Głogowski i Syn w Inowrocławiu.
St. Górny, w Żninie.
Fr. Jaworski we Wrześni.
Antoni Jezierski w Czempinie
Konieczny Józef w Gnieźnie.
Kostrzyński Leon w Żerkowie.
Fr. Malinowski w Śremie.
Nitsche Józef w Poznaniu, ulica Wjazdowa 8.
Nitsche i S-ka w Poznaniu, ulica Kantaka 10.
Piotrowski i S-ka w Kruszwicy.
Samulski i S-ka w Pleszewie.
Związkowa Centrala Maszyn w Poznaniu ul. Wjazdowa 9.

## Materace
„Matra“ St. i W. Przydryga w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 142.

## Mąka ziemniaczana
„Luboń“ Fabryka Przetworów Ziemniaczanych, T. A. w Luboniu.

## Meble
Koronowska Fabr. Mebli w Ostrowie.
St. Skwierczyński w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 79.
Spółka Stolarska, Tow. Akc. w Poznaniu, Stary Rynek 46—47.

## Miedź rafinowana
Huta Miedzi, T.-A. w Poznaniu, plac Wolności 8.

## Mleczne preparaty
Mleczarnia Parowa i Preparaty z Mleka, Sp. Akc. w Buku.

## Młynarskie przetwory
Hermannmühlen, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Wolności 17.
R. Sternicki w Poznaniu, ul. Składowa 11.
Młyn w Głównej „Cerealia“ S. A. w Poznaniu, ul. Mielżyńskiego 23.

## Motory spalinowe
Motor Polski, Tow. Akc. w Żninie.

## Mydła
„Ergasta“ Fabryka Chemiczna w Starogardzie.
I. i S. Stempniewicz w Poznaniu, ul. Głogowska 55.
Wielkopolska Wytwornia Chem., Tow. Akc. w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 5.
Zakłady Chemiczne „Arta“ w Poznaniu, ul. Druzbackiej 7.
Zakłady Chemiczne, Tow. Akc. w Głównej.
Henryk Żak w Poznaniu, ul. Bukowska 37.

## Naczynia emaljowane (żeliwne i blaszane)
Herzfeld - Victorius, Tow. Akc. w Grudziądzu, ul. 3 Maja 9/14.

## Narzędzia stolarskie
A. Wardziński w Nakle.

## Nawozy sztuczne
Dr. Roman May, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Nowomiejski 4.

## Obrabiarki
Spółka Akcyjna Budowy Kotłów Parowych i Maszyn „W. Fitzner i K. Gamper“, Sosnowiec i Dąbrowa. Biuro Zastępcze w Poznaniu, Pocztowa 31, Tel. 53-44.

## Obrabiarki do drzewa
„Herkules“ w Gnieźnie, ul. Witkowska 6.
Samulski i S-ka w Pleszewie.

## Obrabiarki do żelaza
„Wiepofana“ Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 81.

## Obuwie
„Brailem“ w Inowrocławiu.
Centrala Skór, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 4.

## Odlewy żeliwne
Drawska Lejarnia Żelaza i Fabryka Maszyn inż. L. Kembliński i S-ka w Poznaniu, ul. Wierzbięcice 14.
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

## Olej
Olejarnia Szamotuły, Tow. Akc. w Szamotułach.
Wytłocznia Oleju w Pleszewie.

## Oleje eteryczne
M. Domagalski i S-ka w Poznaniu, ul. Garncarska 8.

## Opatrunkowe artykuły
A. Kolecki i Ska w Poznaniu, ul. Masztalarska 6.

## Opakowania i kartonaże
„Pol“ T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

## Opony gumowe
„Pneumatyk“ Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka 22.

## Papier
Wielkopolska Papiernia, Tow. Akc. w Bydgoszczy, ul. Gdańska 19.

## Papierowe wyroby
K. Swierkowski w Pleszewie.
F. K. Ziółkowski i S-ka w Poznaniu, Górna Wilda 122.
„Pol“ T. z o. p. Poznań, Grobla 14 tel. 3261 i 3264.

## Perfumy
„Athos“ w Poznaniu, ul. Niegolewskich 8.
J. i S. Stempniewicz w Poznaniu ul. Głogowska 55.
„Syntetol“ w Poznaniu, ul. Traugutta 6.
Henryk Żak w Poznaniu, ul. Bukowska 37.

## Piece piekarskie
„Polski Piec“ Sp.-A. w Poznaniu, Wielkie Garbary 49.

## Piece żelazne
Herzfeld-Victorius, Tow. Akcyjne w Grudziądzu, ul. 3 maja 9-14.

## Pierniki
„Homosan“ T.-A. w Kostrzynie.

## Piwo
Browar Kobylepole w Kobylepolu.
Browar Krotoszyński, Tow. Akc. w Krotoszynie.

## Pługi parowe
Centrala Pługów Parowych, T. z o. p. w Poznaniu, ul. Piotra Wawrzyniaka 28/30.

## Pokosty
Donat i Meller w Poznaniu, plac Wolności 17.
Wielkopolska Wytwórnia Chemiczna, Tow. Akc. w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 5.

## Pompy
J. Kopczyński i S-ka w Poznaniu, ul. Łazarska 30.

## Posadzka parkietowa
B. Bystrzycki, T. A., Orzechowo, powiat Września, specjalny jako taki jedyny w Polsce zakład dla przeróbki drzewa dębowego.

## Przędza lniana
„Linum“ Tow. Akc. w Lesznie.

## Ramy stylowe
J. Skąpski w Poznaniu, pl. Wolności 3.

## Rowery
„Inwentia“ Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Łazarska 6.

## Rury zlewowe i kształtki
Herzfeld & Victorius, Tow. Akc. Grudziądz.

## Samochody
„Brzeskiauto“ T. A. w Poznaniu, ul. Skarbowa 20.

## Siatki druciane
A. Zwierzchowski i Ska Fabryki lin konopnych, stalowych oraz siatek i wyrobów drucianych, w Poznaniu i Czerwonaku, biuro ul. Kantaka 5, II. tel. 4007.

## Siatki żarowe
„Żar“ Tow. Akc. w Nowym T-omyślu.

## Skóry
Centrala Skór, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 4.
Parowa Garbarnia Jarczewski i Witecki w Poznaniu, Tama Berdychowska 6.

## Smołowc. przetwory
Dykiert i Marciniak w Poznaniu, Pl. Wolności 17.
Kocent i Goździewicz w Poznaniu, ul. Sew. Mielżyńskiego 23.
Wł. Stopa w Poznaniu, ul. 3 Maja 3a.
S. Wrzesiński w Poznaniu, Plac Wolności 18.

## Soki owocowe
Domagalski i S-ka w Poznaniu. Św. Marcin 34 i Garncarska 8.

## Superfosfat
Dr. Roman May, Tow. Akc. w Poznaniu, Plac Nowomiejski 4.

## Szkło
W. Zborowski w Poznaniu, ulica Kozia 6.

## Świece
„Cerania“ Fabryka świec w Ostrowie.
M. Sobecki w Poznaniu, ulica św. Rocha 13.

## Transport towarów
C. Hartwig, Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Towarowa 20.

## Wagony
H. Ciegielski, T.-A. w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka 16.

## Wagi
Wł. Jezierski (przedstawiciel Fabryki Wag W. Hess w Lublinie) w Poznaniu, ul. Słowackiego 3.

## Wełniane wyroby
Stawski i S-ka w Stęszewie.
„Tkanina“ Tow. Akc. w Poznaniu, St. Rynek 51.
Wełna Poznańska, Tow. Akcyjne w Głównej.

## Węgiel kamienny
Zachodnio-Polski Syndykat Węglowy, T. z o. p. w Poznaniu, pl. Wolności 10.

## Wina
H. Robiński w Poznaniu, św. Marcin 23.

## Wódki
„Akwawit“ Tow, Akc. w Poznaniu, ul. Cieszkowskiego 5.
Hartwig - Kantorowicz, Tow. Akc. w Poznaniu, Grochowe Łąki 6.
B. Kasprowicz w Gnieźnie.
Zakłady Przemysł. „Winkelhausen“ Tow. Akc. w Starogardzie.

## Zabawki
A. Wardziński w Nakle.

## Zamki
„Ferropol“ T. z o. p. w Poznaniu, św. Marcin 46.

## Zapalniki do motorów spalin
„Iskropol“ Sp. Akc. w Poznaniu, Dolna Wilda 35.